

ENFLASYON VE ENFLASYONU ÖNLEYİCİ POLİTİKALAR

Taner SARISOY*

Rıza DEMİRCİ**

1. GİRİŞ

Enflasyonun bir çok tanımı yapılmaktadır. Bunlardan en çok kullanılanı ve bilinen "genel fiyat seviyesinin sürekli artması ve para değerinin sürekli düşmesi" şeklinde yapılan tanımdır. Enflasyon kelimesinin oldukça eski kullanımı vardır. Latince "inflare" fiili "şimşek" anlamında kullanılmaktadır. Inflare fiilinden türetilerek şişkinlik, kabarma veya artış anlamında kullanılan inflatio kelimesi de Latince kökenli dillere sahip ülkelerde zamanla "n" harfinin de eklenmesi ile inflation halini almıştır. Dilimize ise enflasyon olarak girmiştir.

İktisat literatüründeki enflasyon tanımlarının genel olarak enflasyona neden olan unsurların dikkate alarak yapıldığı görülmektedir. Ancak, gittikçe değişen ekonomik koşulları, birbiriyle grift hale gelmiş nedenlerin oluşturduğu problemler yumağının çözülmesini zorlaştırmıştır.

Enflasyona sebep olan unsurları üç ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar aslında bir şey hariç ekonomiyi oluşturan tüm unsurların genel adıdır. Parasal faktörler, reel faktörler ve yapısal faktörler. Ekonomik gelişmeler bu faktörlere bir faktörün daha ilave edilmesini zorunlu kılmıştır ki bu da insan faktörüdür. Yani toplumun ta kendisidir. Bu faktörü yapısal faktörler içinde de değerlendirmek mümkündür. Bu faktörleri ve özellikle sonuncusunu dikkate alarak söylersek tüm ülkeler için geçerli tek bir anti-enflasyonist çözüm üretmek imkansızdır. Ancak her ülkenin kendi özelliklerini dikkate alarak çözüm üretmek mümkündür. O halde başka ülkelerin geçirdikleri olaylardan bizim tecrübe kazanmamız pek mümkün görünmemektedir. O ülkelerde uygulanan politikalar o ülke koşullarında başarılı veya başarısız olurlar. Ekonomik olayları hele hele insan kaynakları itibarıyla birbirine tıpatıp benzeyen iki ülke yoktur.

Bu durumda yapılması gereken kendi ekonomik gerçeklerimizi masaya yatırarak önce sorunu yaratan nedenleri ortaya koymalı ve daha sonra yine kendi ülke koşullarımızı dikkate alarak çözümler üretmeliyiz.

(*) Vergi Denetmeni

(**) Vergi Denetmen Yrd.

II- ENFLASYONUN NEDENLERİ

Yukarıda genel olarak ifade ettiğimiz enflasyonun nedenlerine daha yakından bakalım.

Enflasyona neden olan parasal faktörler; paranın tedavül hızı, yatırım-tasarruf dengesizliği, kamu açıkları, devalüasyon ve ödemeler dengesi gibi parasal büyüklüklerdir. Reel faktörler ise; daha fazla mal ve hizmet üretilmesini ve buna bağlı olarak üretim seviyesinin elastikiyetini sağlayan unsurların yetersizliğidir. Ülkenin ihracat ve ithalatı da ekonominin reel faktörleridir. Diğer faktör ise yapısal faktörlerdir. Enflasyonun toplumsal bir olay olması sebebiyle, toplumun tüketim, tasarruf ve yatırım eğilimi, demokratikleşme isteği ve düzeyi, gelir dağılımı (bozukluğu), nüfus artış hızı, toplumun iş ahlakı, iktisadi zihniyet, kamu ve özel sektörün yapılanma şekli, eğitim sistemi ve düzeyi, toplumun ekonomi bilgisi gibi unsurların ekonomik olaylar ve özellikle de enflasyon üzerinde etkisi vardır.

Günümüz koşullarında bir ülke ekonomisinde ortaya çıkan enflasyon üzerinde hem talep, hem maliyet hem de yapısal enflasyonun etkisi mevcuttur. Bu etkileşim içinde sorun giderici en önemli faktör olan yapısal faktörlerin olumsuz etkisinin ortadan kaldırılması son derece güçtür. Çünkü oy kaygısıyla hareket eden hükümetlerin ve genel olarak siyasi

partilerin yapısal enflasyona karşı radikal önlemler alması son derece güçtür. Buna rağmen imkansız da değildir. Sorunların topluma doğru şekilde aktarılması, güven ilkesi çerçevesinde sorunların çözülmesinde samimiyet gösterilmesi gibi etkenlerle toplumda konsensüs içinde hareket edilmesi durumunda enflasyonun en büyük dayanağı - enflasyonun düşmeyeceği beklentisi içinde hareket - ortadan kalkacaktır.

İktisatta ekonomik olaylarla ilgili olarak ortaya atılan farklı yaklaşımlar çeşitli ekollerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Enflasyon konusunda da birbirinden farklı enflasyon teorileri üreten gruplar birbirinden farklı çözümler ileri sürmüşlerdir. Bu ekoller, klasikler, neo-klasikler, keynesgiller, post-keynesler, arz yönlü iktisatçılar ve moneteristlerdir. Bunlar, tarafından birbirinden farklı enflasyon çeşitleri oluşturulmuş, enflasyon farklı nedenlere dayandırılmış dolayısıyla farklı çözüm yolları önerilmiştir. Aslında önerilenler, iktisat teorileri açısından doğru ancak bir önceki teori daima eksik kaldığından genellikle birbirini tamamlayan nitelikte olmuşlardır. Bugün artık bu teorilerden sadece birinin görüşlerini dikkate alarak ekonomik olayların anlamaya çalışılması bizi yanlış sonuçlara götürecek veya sorunlar karşısında teori yetersiz kalacaktır. Bu nedenle bugün yapılan, bu teorilerin ortaya atıkları görüşlerin ta-

mamından yararlanmak şeklinde olmaktadır. Yani önerilen politikalar olan maliye politikası ve para politikası birlikte uygulanmaktadır. Günümüzde bu politikalara gelirler politikası da ilave edilmiştir.

III.ENFLASYON ÇEŞİTLERİ

Bir ekonomide enflasyona neden olan bir çok faktör birlikte ve içiçe geçmiş olduğundan bu faktörlerin hangisinin daha önemli ve etkili olduğunu tespit etmek kolay değildir. Buna rağmen enflasyonu daha iyi anlayabilmek için enflasyona neden olan kaynakları çeşitlerine göre belirlemek gerekmektedir. Bunları, 1) Talep Enflasyonu 2) Maliyet Enflasyonu 3) Dıştan Kaynaklı Enflasyon 4) Fiyat Enflasyonu 5) Yapısal Enflasyon olarak sıralayabiliriz.

1) Talep Enflasyonu

Bir ekonomide toplam talebin toplam arzı aşmasına talep enflasyonu denir. Fakat bu durum her zaman enflasyona neden olmayabilir. Talep fazlalığının enflasyona neden olması için ekonomi tam istihdam düzeyinde iken toplam talebin toplam arzı aşmış olması gerekir. Aksi halde toplam talebin fazlalığı enflasyon yaratmayabileceği gibi ekonomi için gerekli ve faydalı da olabilir.

Bu nedenle talebin enflasyona neden olabilmesi için talep fazlalığına neden olan kamu harcamalarının, açık bütçelerle yani borçlanma yo-

luyla yapılması gerekir. Genellikle bu borçlanmanın, bankalardan yapılması, bankacılık sisteminde kaydi para yaratarak, ekonomide reel üretimdeki artıştan daha fazla para arzının artmasına yol açar ve para arzındaki bu artış fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine neden olmaktadır. Ayrıca devletin bankacılık sektörüne borçlanması piyasa faiz oranlarının yükselmesine neden olarak reel yatırımları azaltır ve ekonominin daralmasına yol açar. Reel yatırımdaki daralma, istihdam düzeyinin düşmesine bu da toplam arzın daralarak mal ve hizmetlerin fiyatlarının artmasına neden olur.

Bankacılık sektörü ve teknolojideki hızlı gelişmelerde toplam talebin artmasına neden olmaktadır. Kredi kartları kullanımındaki hızlı artış -örneğin Türkiye'de 2000 yılında kredi kartları ile yapılan alışveriş on üç milyar dolardır- talebi artırarak enflasyona neden olmaktadır. Bu tür işlemlerde enflasyona neden olan asıl unsur üretilen mal ve hizmetten daha fazlasının tüketilmesidir.

Tüm talep enflasyonu görüşleri enflasyonun nedeninin toplam talepteki kaymalar olduğunu kabul etmekle birlikte toplam talep eğrisinin neyin kaydırıldığı konusunda birbirlerinden ayrılmaktadır. Monetarist iktisatçılar, toplam talepteki artışın temel nedenini para arzındaki artışın reel GSMH'daki artıştan daha fazla olmasını görürler. Neo-klasik ik-

tisatçılar ise monataristlerin yukarıdaki görüşüne katılmakla birlikte yeterli olmadığını düşünmektedirler. Onlara göre parasal genişlemenin yanı sıra tüketim, yatırım ve devlet harcamalarındaki kaymalar da enflasyona yol açar.

2) Maliyet Enflasyonu

Maliyet enflasyonu, bir ekonomide üretim girdileri içine giren kalemlerin birinde, birkaçında veya hepsindeki fiyat yükselmelerinin genel fiyat düzeyini yükseltmesi olarak tanımlanabilir. Örneğin 1970'li yıllarda ortaya çıkan petrol fiyatlarındaki ani ve hızlı yükselme fiyatlar genel düzeyinin yükselmesinde olduğu gibi.

Bilindiği gibi üretim faktörleri emek, sermaye, tabiat ve girişimcidir. Her üretim faktörü, üretim sonucu elde edilen Milli Gelir'den pay almaktadır. Üretim faktörlerinin aldıkları bu paylar sırasıyla ücret, faiz, rant ve kârdır. İşte bu gelir unsurlarındaki artışlar fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine neden olur. Ancak bu gelir unsurlarındaki artışlar fiyatlar genel düzeyi üzerinde farklı oranlarda artışa yol açar.

Ücret artışlarının; fiyatlar genel seviyesi veya verimlilikteki artışlara bağlı olarak yapılması durumunda ücret artışlarının enflasyona yol açması mümkün değildir. Ancak bu esastan sapma durumunda ücrette yapılan artışlar enflasyona yol açar.

Ayrıca sendikal haklar ve özgürlükler ile toplu pazarlıklar sistemine getirilen müdahaleler ile ücretlerin fiyatlar genel seviyesinin altında bırakılarak ücret artışlarının enflasyonun kaynağı olmaktan çıkarılmıştır.

Faiz geliri belli bir süre likiditeden vazgeçmenin getirisidir. Bir ekonomide faiz gelirinin Milli Gelir içindeki payının yüksek olması, o ekonomide reel üretim miktarının karşılığı olan para miktarından daha fazla para olduğunun göstergesidir. Özellikle devletin bütçe açıklarını kapatmak için yüksek faiz oranları ile borçlanması hem piyasa faiz oranlarını yükseltmesi hem de borç verenlere yüksek oranlı gelir olarak dönmesi nedeniyle enflasyona neden olur. Bu söylediklerimiz yüksek oranlı faizin toplam talep üzerine olan etkisine ilişkindir. Ayrıca yüksek oranlı faiz, yatırımları olumsuz yönde etkileyerek toplam arzın toplam talep seviyesinin altında kalmasına ve fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine neden olur.

Kâr, girişimcinin üretim faktörlerini bir araya getirmesi sonucu oluşan çıktıdan aldığı paydır. Girişimci bu faaliyette bir risk üstlenmektedir kâr da bu riskin karşılığı olarak düşünülebilir. Ekonomilerde hiçbir zaman tam rekabet koşulları sağlanamadığı için oligopol, monopol veya monopollü rekabet koşulları vardır. Bu piyasalarda mal ve hizmet

fiyatları piyasa şartları tarafından değil girişimci tarafından belirlenmektedir. Eğer girişimci kârını yüksek düzeyde gerçekleştirmek için fiyatları yüksek düzeyde belirlerse, kâr enflasyona neden olacaktır.

Rant, toprak ve toprak üzerinde bulunan gayrimenkullerin kullanılmaları karşılığında ödenen bedeldir. Kelime anlamı kira olan rant günlük kullanımda gelir kavramının karşılığı olarak ele alınmakta ve rantlarıyla geçinen kimseye rant diye adı verilmektedir. Bu dar anlamli kullanımı ile birlikte rant kavramı ekonomide arzı kısıt olan kaynakların talebindeki artışlar nedeniyle değerinde ortaya çıkan artışlar olarak da tanımlanmaktadır. Kısıtlı değerinin artması faktör sahiplerinin kazanç olanağında artıracaktır.

3- Dıştan Kaynaklı Enflasyon

Günümüzde hemen hemen tüm ekonomiler birbirleriyle yakın ilişkiler içindedirler. Bu nedenle bir ekonomideki gelişmeler veya gerilemeler diğer ekonomileri de olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir.

Bir ülkenin enflasyonunun artması diğer ülkeleri de etkilemektedir. Şöyle ki, enflasyonu yükselen ülkedeki mal ve hizmetlere olan talep başka ülkelerin mal ve hizmetlerine yönelerek o ülkelerin fiyatlar genel düzeyini de yükseltecektir. İşte bu durumda dıştan kaynaklı enflasyon ortaya çıkmaktadır.

4- Fiyat Enflasyonu

Ekonomik hayatta bazı sosyal gruplar ile baskı grupları ürettiği malları gerçekte olması gereken piyasa değerinin üzerinde gelir ede ederek efektif talep seviyesini yükseltmekte, toplam arz toplam talebi karşılamadığı durumda enflasyonun doğumuna sebep olmaktadır. Örneğin, imalatçılar faaliyette bulundukları sektörlerde imal ettikleri malları çoğu zaman kendi aralarında anlaşılmak suretiyle tüketicilerin de örgütlenmemiş olmalarından yararlanarak diledikleri fiyatları tüketicilere kabul ettirebilmektedirler. Bunun yanında devlet politikasının tarım sektörünü korumaya yönelik olması nedeniyle tarım sektöründe fiyatlar da aynı şekilde piyasa fiyatının üstünde belirlenmektedir. İşte bu gibi nedenlerden dolayı fiyat enflasyonu ortaya çıkmaktadır.

5- Yapısal Enflasyon

Yapısal enflasyon, bir ekonominin gelişmişlik düzeyi, devletin ekonomi içindeki yeri ve önemi, demokratik kurumların etkinliği, bireylerin tüketim ve tasarruf eğilimleri, toplumun eğitim düzeyi, tüketici bilincinin oluşup oluşmadığı, toplumun ekonomi bilgi seviyesi, toplumun gelenek ve görenekleri gibi faktörlerin birbirlerini etkilemesi sonucu oluşan enflasyona denir.

Enflasyonu bu şekilde kaynaklarına göre ayırmamızın nedeni,

enflasyonla mücadele ederken, o ülkedeki enflasyonun hangi tür enflasyon olduğunu tespit edip ona göre uygun politikalar geliştirmektir. Örneğin, enflasyonun kaynağı fiyat enflasyonu ise fiyat politikasına, maliyet enflasyonu ise ücret ve fiyat politikasına, talep enflasyonu ise para, kredi, bütçe, talep kontrolü ve yönnetimi politikalarına önem vermek gerekecektir.

Bu politikalara geçmeden önce enflasyon düzeyi ile ilgili açıklamaların yapılmasını faydalı görüyoruz.

IV. ENFLASYON DÜZEYLERİ

Ekonomide enflasyon çeşitli düzeylerde ortaya çıkar. Bunlar hiperenflasyon, latin enflasyonu ve sürünen enflasyon olarak sıralanabilir. Hiperenflasyon ekonomide enflasyon oranının yıllık %1000 ve daha yüksek düzeyde gerçekleşmesi durumunda söz konusu olur. Bu ölçüdeki bir enflasyon dolaşımdaki parayı tahrip ederek yabancı paraların ya da yabancı mevduat hesaplarının yerli paranın yerini almasına neden olur. Hiperenflasyonlara büyük bütçe açıkları neden olmaktadır. Hiperenflasyonlar özellikle karşılıksız para rejimlerinde ortaya çıkmaktadır. Hiperenflasyona nadir ve beklenmedik olaylar sebep olur. (Savaşlar, tabi afetler v.b.)

İkinci grup parasal değer kaybını, yıllık %10 la %1000'lere kadar yük-

selen Latin enflasyonu oluşturmaktadır. Bu tür enflasyonları 1920'lerde Fransa, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yine Fransa ve İtalya ve uzatmalı dönemlerde Brezilya, Arjantin ve Latin Amerika ülkelerinin enflasyon konusundaki ünlülüğü nedeniyle, iki ve üç rakamlı enflasyonlara Latin enflasyonu denilmektedir. Buna yüksek enflasyonda denilmektedir. Yüksek enflasyonun kendi içinde süper enflasyon, ılımlı yüksek enflasyon (kronik enflasyon), süre durumsal enflasyon ve durgun durum enflasyon olmak üzere çeşitleri vardır.

Son olarak yıllık %10'a kadar olan enflasyona sürünen enflasyon denilmektedir. Ayrıca bazı analizlerde kronik enflasyondan söz edilmektedir. Bir ülkede uzun süreden beri yaşanan ılımlı yüksek enflasyon olayına kronik enflasyon denilmektedir.

V. ENFLASYONU ÖNLEYİCİ POLİTİKALAR

Enflasyon önleyici politikaları şu şekilde sıralayabiliriz; 1) Maliye Politikası, 2) Para Politikası, 3) Gelirler Politikası.

Para, maliye, gelir politikaları araçlarının kendisine özgü özellikleri vardır ve her birine başvurma nedenleri farklı farklı olabilir. Bu politikaların hedefleri işsizlik ve enflasyonu önlemek, ekonomik büyümeye ve kalkınmayı hızlandırmak, adil bir

gelir dağılımı sağlamak, ödemeler dengesini sağlamak olarak özetlenebilir.

Enflasyonu önlemek için bu politikalarından hiçbiri tek başına yeterli olamaz. Ancak bu politikalarından ikisi veya üçü birarada kullanılırsa başarılı olunabilir. Genellikle enflasyona karşı bu üç politika birlikte uygulanır. Şimdi bu politikaları sırasıyla açıklamaya çalışalım.

1) Maliye Politikası

Maliye politikası araçları kamu harcamaları ve kamu gelirleri olmak üzere iki tanedir. Bunlar otonom bütçelilerdir yani gelire bağlı değildirler. Maliye politikası genişletici ve daraltıcı olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır. Ancak politikaların uygulanmasında önemli olan ekonominin hangi üretim düzeyinde olduğudur.

Eğer ekonomi eksik istihdam üretim düzeyinde ise genişletici maliye politikası -kamu harcamalarını artırmak, vergi oranlarını düşürmek- enflasyona neden olmaz. Çünkü bu durumda ekonomi durgun olduğu için toplam talebi artırmak gerekir. Böylece toplam talepteki artma toplam arzı, fiyatlar genel düzeyinden daha fazla artırır. Bu nedenle durgun bir ekonomide genişletici maliye politikası enflasyona neden olmaz. Durgun bir ekonomide daraltıcı bir maliye politikası ise ekonomiyi daha da daraltarak bunalıma sürükler.

Eğer ekonomi tam istihdam üretim düzeyinde ise genişletici maliye politikası enflasyon yaratır. Çünkü bu durumda toplam talep toplam arzı aşacağı için fiyatlar genel düzeyi artacaktır. Bu nedenle eğer ekonomi tam istihdam düzeyinde ise uygulanacak maliye politikası -kamu harcamalarını kısmak, vergi oranlarını yükseltmek- daraltıcı yönde olmalıdır.

Maliye politikası uygulanırken önemli olan diğer bir konuda kamu harcamalarının hangi yolla finanse edildiğidir. Bu nedenle devlet, enflasyon dönemlerinde kamu harcamalarını borçlanma yoluyla finanse etmekten kaçınmalıdır. Çünkü devlet bu harcamaları borçlanma yolu ile karşılıyorsa kamu harcamaları enflasyonu daha fazla hızlandıracaktır.

2) Para Politikası

Para politikası, para miktarındaki değişimlerin ekonomik faaliyetleri etkilemesi sebebiyle genel iktisat politikası amaçlarına ulaşılabilmesi için para politikası araçlarının nasıl kullanılması gerektiği ile ilgilidir. Bu amaçlar tam istihdam, fiyat istikrarı ve iktisadi büyüme v.b. makro ekonomik hedeflerdir.

Para politikasının araçları 1- Açık piyasa işlemleri, 2- Reeskont haddi, 3- Kredi kontrolleri, 4) Mevduat karşılık oranları, 5) Emisyon. Bu araçları kullanarak, aynı maliye politikasında olduğu gibi, para politikası da ge-

nişletici ve daraltıcı para politikası olarak uygulanabilir.

Para politikaları para otoritelerince yerine getirilmektedir. Merkez bankaları fiyat istikrarı, yüksek istihdam, ödemeler dengesinin sağlanması, kabul edilebilir bir büyüme oranına ulaşılması gibi temel iktisat politikası amaçları çerçevesinde para politikasının yürütülmesinde katkıda bulunurlar. Para politikasının yürütülmesinde iki stratejiden söz edilmektedir. Tek aşama stratejisinde, para politikası amacı veya amaçları için politika araçlarının doğrudan kullanılması söz konusu iken iki aşama stratejisinde nihai hedefe ulaşmak için ara hedefler kullanılır. Bunlar para stoku büyüme oranı, faiz oranı ve kredi hacminin büyüme oranıdır. Para politikasının yürütülmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar en iyi ara hedefin seçilmesi bu hedefe ulaşılması ve bu hedefin nihai amaçla bağlantısının kurulmasıdır. Bütün bunlar yapılırken zaman gecikmesi sorunu, kısa dönem politikalar için bu sorunun önemi ve gecikmeleri önceden hesaplanarak tahmin edilmesi gibi konularında üzerinde durulması gerekir. Gecikmenin uzaması, hedef ekonomiyi daha da kötüleştirebilir. Kısa dönem politikaların uygulanmasında, ekonomik durumla ilgili bilgilerin sağlanması sırasında geçen zaman, problemin tanımlanması ve politikaların uygulamaya konulması arasında geçen

zaman ve uygulanan politikanın etkisini göstermesi için geçmesi gereken zaman da ayrı bir sorun olarak para otoritesinin karşısına çıkmaktadır.

3) Gelirler Politikası

Gelirler politikasının makroekonomik politikalar içindeki yeri maliye politikası ile istikrar politikalarının kesiştikleri alan olarak tanımlanabilir. Gelirler politikası maliye politikasının fiyat istikrarı gerektiren ortamda ortaya çıkan özel bir kullanım şekli olarak düşünülebilir. Gelirler politikası özellikle tam istihdam düzeyine yaklaşıldığında nihai olarak maliyet baskısından kaynaklanan bir enflasyonu önlemek amacıyla uygulanan bir politika olduğu söylenebilir. Bu durumda kısa dönemde üretim maliyetini kontrol edebilmek için ücret ve ara malların fiyatları üzerinde etkili olmak gerekmektedir. Çünkü üretim faaliyeti sonucunda oluşan toplam gelirin bölüşümü sırasında emek geliri elde edenlerle sermaye geliri elde edenler arasında daha fazla pay alma çabası vardır. Bu çabalar bir gelir çatışmasına veya güç çatışmasına dönüştüğü zaman maliyet ve fiyat artışları ortaya çıkacaktır. Bu süreç bir ücret-fiyat sarmalına dönüşecektir. Gelirler politikası ise toplam gelirin bölüşümü sürecine etki ederek bu bölüşümün enflasyon ve işsizliğe neden olmamasını sağlamak gibi bir rol üstlenmiştir.

Kısaca gelirler politikası toplam gelirin üretime katılanlar arasındaki bölüşümü sırasında bu gelirden daha fazla pay alma talepleri arasında bir rekabet oluşmaktadır. Gelirler politikası bu rekabetten kaynaklanan sorunları makroekonomik bir çerçevede ekonomide oluşacak ücret, kâr ve fiyat kararlarını etkileyerek ve ekonomi için en iyi koşullarını yaratarak çözmeyi amaçlamaktadır.

Gelirler politikası araçları şok önlemler içeren araçlardır. Şimdi bu politikanın araçlarına bakalım.

A- Doğrudan Kontrol Araçları

1) Ücret ve Fiyatların Dondurulması

Ücret ve fiyatların dondurulması şeklindeki uygulamada ücret ve fiyatları kısa süreli olarak sabit tutmak amacı vardır. Bir aydan bir yıla kadar değişen bir sürede ücret ve fiyatların dondurulmaları suretiyle maliyet artışlarına neden olacak unsurların ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Bu yola genellikle olağanüstü ekonomik koşullarda başvurulmaktadır. Bu nedenle ücret ve fiyat dondurulması yoluna çok sık başvurulmaz.

2) Ücret ve Fiyat Kılavuzluğu

Ücret ve fiyat kılavuzluğu, ücret ve fiyat dondurulmasının daha esnek bir biçimidir. Bu politika da ücret ve fiyat artışlarının ne kadar olması gerektiğini gösteren bir seviye belirlenir ve artışların bu seviyeye uygun olması istenir.

B- Dolaylı Kontrol Araçları

1) Endeksleme Politikaları

Ücretlerin belirlenmesi sırasında geleceğe yönelik olarak öngörülemez bazı unsurlar (faiz, döviz kurlarındaki ve fiyatlardaki değişimler gibi) bir süre sonra ücretin alım gücünü etkiler. Ücretin alım gücünü etkileyecek olan önemli unsur, fiyatların zaman içindeki hareketleridir. Ücret, fiyatlardaki öngörülmemiş hareketlere otomatik olarak uyum sağlayamaz. Bu uyumu sağlamak amacı ile hızlı fiyat artışı olan dönemlerde ücretin alım gücünü, belirlendiği dönem için sabit tutabilecek bir mekanizmanın ücret artışlarının fiyat artışlarına endekslenmesinin işletmesi amaçlanır. Bu nedenle endeksleme politikası gelirler politikasının özel bir uygulaması olarak değerlendirilebilir.

2) Vergilemeye Dayalı Gelirler Politikası

Vergilendirmeye dayalı gelirler politikası maliye politikasının teorik temelleri üzerine oturtulmuş bir maliye politikası ve gelirler politikası sentezidir. Başka bir deyişle vergilendirmeye dayalı gelirler politikası maliye politikasının özel bir aracı olarak kabul edilebilir.

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Makro ekonomik hedeflere ulaşılmasının önündeki engellerden biri

ve belkide en önemlisi enflasyondur. Bir ekonomide tam istihdama ulaşmak ve büyüme gibi hedeflere ulaşmaya çalışırken aynı zamanda fiyat istikrarının da sağlanmasına çalışılır. İşte bu amaca -aslında tek bir amaç vardır o da ekonomik istikrardır- ulaşmak için enflasyon oranının makul seviyelerde olması gerekir. bu seviye gelişmekte olan ülkelerde %6-10 iken gelişmiş ekonomilerde %1-6 oranları arasındır. Ülkemiz açısından da enflasyon son 15 yılın en önemli ekonomik sorunu durumundadır. Bu sorunun çözümüne ilişkin yıllardır çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bu politikalar; maliye politikası para politikası ve gelirler politikasıdır.

Enflasyonu önlemek için bu politikalardan hiçbiri tek başına yeterli olamaz. Ancak bu politikalardan ikisi ve üçü birarada kullanılırsa başarılı olunabilir. Genellikle enflasyona

karşı bu üç politika birlikte uygulanır.

Bu politikalar sonucu ülkemizde enflasyon son 14 yılın en düşük seviyesine inmiştir. (2000 yılında toptan eşya fiyat endeksi %32.7 tüketici fiyat endeksi %39.0)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akyüz, Müfit-Ertel, Nesrin; Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Dünya yayınları, İstanbul, 1990.
- Aren, Sadun; İstihdam Para ve İktisadi Politika, Savaş Yayınları, Ankara, 1992
- Gökçe, Deniz; (Genel Yönetmen) Para ve Finans Ansiklopedisi
- Parasız, M. İlker; Makro Ekonomi Teori ve Metot, Ezgi yayınları, Bursa, 1996.
- Parasız, M. İlker; Kriz Ekonomisi, Hiper Enflasyon ve Yüksek Enflasyonla Mücadelede Ünlü İstikrar Politikaları ve 5 Nisan 1994 Kararları, Ezgi Yayınları, Bursa, 1995.
- Türk, İsmail; Maliye Politikası, Turhan kitabevi, Ankara, 1998.